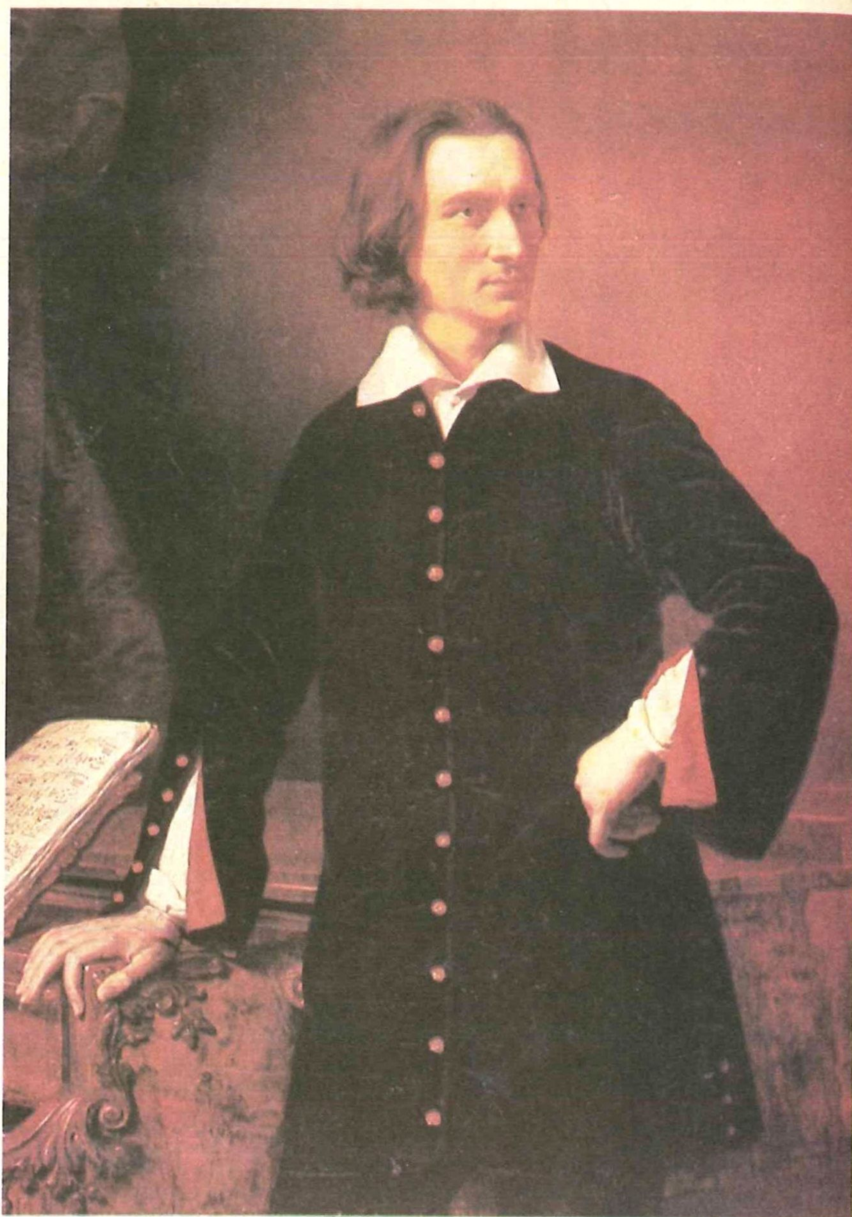
kisdobos

1986. OKTÓBER

Tizennégyen vannak

Akár egy nagyobb létszámú őrs. Akik szívesen játszanak velük, azok száma sok ezer, sőt milliónyi. S mégis: mindig új és új játszótársakat, barátokat hívnak, várnak. Kitaláltátok, hogy kikről-mikről van szó? Az úttörőszövetség Barátaink... elnevezésű kulturális közösségi játékairól. Barátotok lehet a könyv, a múzeum, a film, a rádió, a televízió, a színház, a tánc, a népművészet, a szép szó, az újság, a fénykép, a technika, a muzsika és a számítógép. A Kisdobos lapjain most három baráttal ismerkedhettek: a múzeummal, a népművészettel és a muzsikával. Természetesen ez csak annyi, mintha valakiről csak a nevét tudnátok. A barátkozáshoz más is szükséges. A jó barátra több időt kell szánni, érdeklődni kell felőle. Közös programok, felejthetetlen találkozások teszik gazdaggá a barátságot. Mit jelent ez a kulturális közösségi játékok esetében? Például múzeumlátogatásokat, zenehallgatást, fürkészkedést a népművészet gazdag tárházában.

KISDOBOS KÉPTÁR

Barabás Miklós
Liszt magyar nemzeti viseletben

Kisdobos

A Magyar Úttörők Szövetsége lapja a 6—10 éveseknek. XXXV. évf., 8. sz. Főszerkesztő: **Jani Gabriella**. Kiadja: az Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat. Felelős kiadó: **dr. Petrus György**. Kiadóhivatal: Budapest VI., Révay u. 16. 1374, telefon: 116-660 Készült a Kossuth Nyomdában. 86.0576 Felelős vezető: Bede István vezérigazgató. Index: 25442, HU ISSN 0450-3287.
Levélcím: Kisdobos szerkesztősége, Budapest, Postafiók 100. 1502, telefon: 660-162. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest V., József nádor tér 1. 1900, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Megjelenik évenként tíz alkalommal. Előfizetési díj egy évre 60,— Ft. Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A címlapon **Orsós Márta** (Komló) Virágok című tűzzománca.

„Hírhedett zenésze a világnak..."

175 éve született Liszt Ferenc zeneszerző. 1811 tavaszán csodálatos természeti jelenség, a Nagy Üstökös tűnt fel az égbolton. Az emberek álmélkodva és babonás várakozással figyelték az éjszaka is nappali fényességben tündöklő eget. Azt suttogták, hogy hamarosan nagy dolgokra hivatott ember születik.

Egy dunántúli falucskában, Doborjánban ekkor várta gyermeke születését Liszt Ádámné. Ő is sokszor hallotta a nagy ember születéséről szóló jóslatot. Arra bizonyára nem gondolt, hogy akit a szíve alatt hord, az világhíresség lesz, az egyik legnagyobb magyar zeneszerző.

Liszt Ferenc kivételes zenei tehetségét szülei korán felismerték; hatéves korától édesapja tanította zongorázni. Kilencéves korában Sopronban hangversenyezett először, majd európai hangversenykörútra indult. Néhány tanulással eltöltött, fáradságos esztendő után megindult a világhír útján.

Liszt Ferenc gyermekként szakadt el Magyarországtól, de egy tragikus esemény nem hagyta, hogy elvesszen hazája számára.

„1838 márciusában, a szokatlanul kemény telet követően megolvadt a Duna jégtakarója s a folyó elöntötte a partokat. A vízszint hetvenkét óra leforgása alatt a soha nem látott 29 lábnyira emelkedett a normális magasság fölé (maximuma Pestnél március 15-én 9 méter 40 centiméter volt) s Nyugat-Magyarországon megállíthatatlan árhullám hömpölygött végig. Az árvíz egész falvakat sodort el, s csaknem az egész Pestet tönkretette. Liszt még Velencében volt, amikor meghallotta az árvíz hírét. Pestet és magyar hazáját 1823-ban, tizenegy esztendősen látta utoljára, s most megrohanták gyermekkori emlékei. Bécsbe sietett, április közepén érkezett oda és azonnal jótékonysági koncertsorozatot adott az áldozatok javára. Április 18-a és május 25-e között Liszt nyolc koncertet adott, amellyel összesen 24 000 aranyforintot gyűjtött össze; ez volt a magánkézből származó legnagyobb adomány, amelyet a magyarok az árvízkárosultak javára kaptak."

Liszt így emlékezett vissza az eseményekre:

„A hír nagyon megrázott... E felindulások és érzelmek hatására világossá vált számomra annak a szónak az értelme: «hazám». Hirtelen visszahelyeztem magam a múltba s szívemben érintetlenül megtaláltam gyermekkori emlékeim kincsesházát. Szemem előtt nagyszerű táj bontakozott ki: ... a sziklákon zúgó, rohanó Duna — a széles mezőség, melyen szabadon legelnek a békés nyájak —, ez volt Magyarország, az erős, termékeny talaj, mely oly nemes fiakat nemzett"

Liszt Ferenc lelkesedése, rajongása hazája iránt a vészek elmúltával nem szűnt meg. Erről zeneművek sorában tett tanúbizonyságot. A Rákóczi-induló, a Magyar rapszódiák, a Hungária című szimfonikus költeménye, a Szent Erzsébet legendája című műve mind-mind e lángoló hazaszeretet kifejezői.

100 évvel ezelőtt, 1886-ban bekövetkezett halálakor csak teste távozott el. Művészete a halhatatlanok sorába emelte.

Nyikolaj Zabolockij

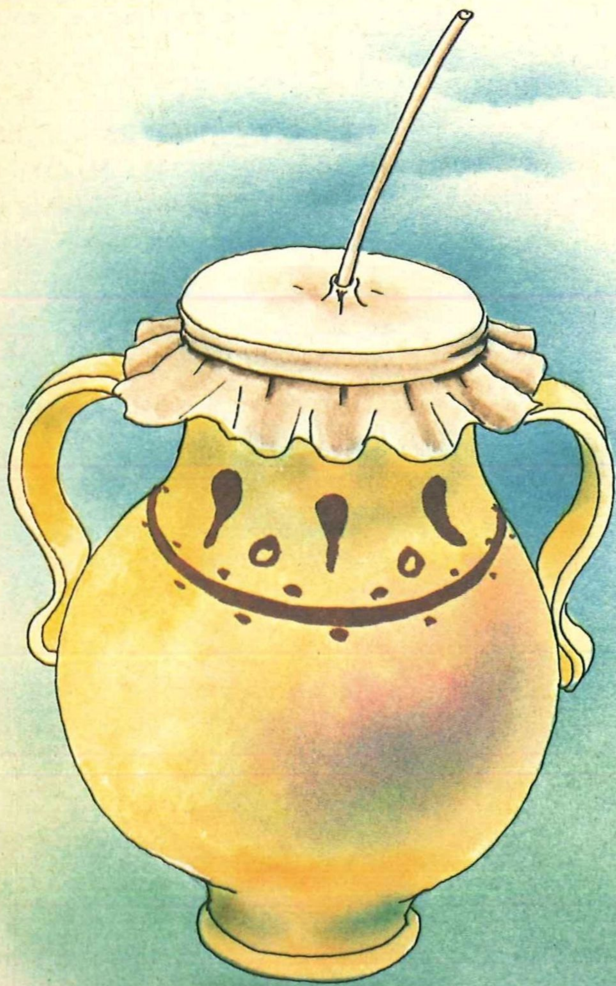
Reggeli dal

S ott lent a fák, a vadak, madarak, mind
a bozontos, az izmos, a nagy s ugri-bugri
most körbe állt és dudán és gitáron
és hegedűn és sípon hirtelen
belevágtak hajnali himnuszukba.

És körös-körül minden dalba kezdett,
hogy szökdelt még a gida is a csűrnél,
és fölfogtam az arany-virradatban:
az emberi boldogság halhatatlan.

(részlet, Illyés Gyula fordítása)

Kiss Ilona rajzai

Vajda János

Liszt Ferenchez

Ó jer közénk, maradj velünk,
kik még hiszünk, még szeretünk,
bár reményünk — titok.
Zengd te nekünk a csodadalt,
mit nem mondhatnak el szavak,
csak sejtnek milliók . . .

Vagy ám ha mégysz — hí a világ —
vidd a haza határin át
a nép hírét tova,
a nép, melynek dalaiban
nagy, halhatatlan búja van,
nem halhat meg soha!

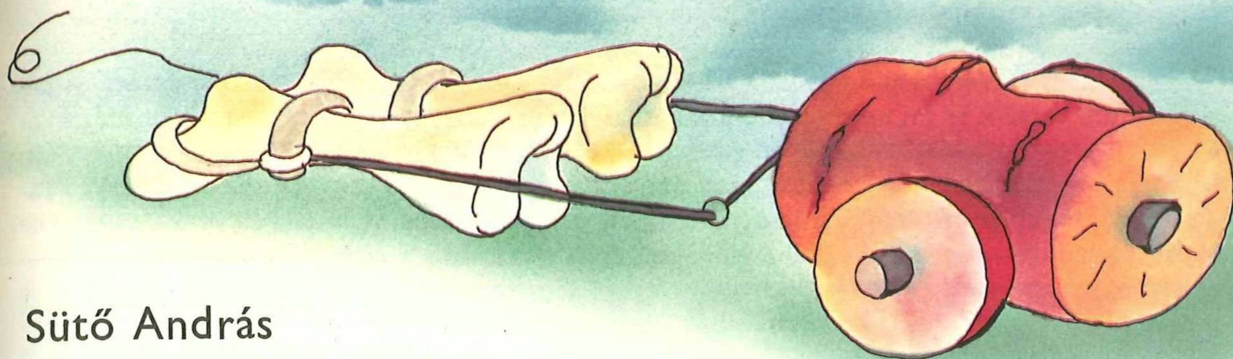
(részlet)

Martin Luther

Muzsika asszony

Öröm e földön nemesebb
nem is tudom, más mi lehet,
mint amit az ének szerez;
az ékességes, zengzetes.
Hol társas ének szólal, ott
a rossz kedvnek már „Jónapot!"
Viszály, irígység, gyűlölet,
harag és kín onnét mehet;
fukarság, gond, s egyéb teher
s a bánat rajban lebben el.
Mindenki lelkére kötöm,
hogy nem bűn az ilyen öröm.

(részlet, Csorba Győző fordítása)

Sütő András

Kórémuzsika

Hacsak lehet, játszik a gyermek. Mert végül a játék komolyodik munkává. Boldog ember, ki a munkájában megtalálja a valamikori játék hangulatát. Ha zenész lennék, eszembe jutna tehát a gyermekkori „zeneszerzés", kamarási hangversenyeink minden kis mozzanata. Zeneszerszámunk volt: a kórémuzsika, a cérnahúrú hárfa, a büröksíp, hagymaszárflóta, fűszál-csimpolya, a falevél-pánsíp s mi minden. Az erdő, a mező a hangszerek hangján is megszólal, ha emberrel találkozik, aki nem szakadt el tőle. Be kár, hogy a civilizációban oly nagymérvű ez az elszakadás! A tanárok — ha olyanok — bizonyára megpróbálják — ahol lehet — összekötözni városi gyermek és erdő-mező között az elszakadt szálakat. S mi mindent tanulhatnak még — csupán e tekintetben is — Veres Pétertől vagy Erdei Ferenctől! Hatéves koromban — emlékszem — egy lakodalmas játékunkban prímás voltam, első kórémuzsika-hegedűs. Cini-bú, cini-bú — dünnyögtem végig a főúton, aztán hogy meguntam, a vőlegénnyel egyezkedve szerepet cseréltünk. Ő mondta: cini-bú, s én álltam — virágos kalappal — a menyasszony oldalán.

Kedves időtöltésünk volt még a járműkészítés. A sárból gyúrt szekerecske, a sárgarépából gyártott autó, a napraforgószárból elévarázsolt szánkószerű siklórepülőgép.

A legnagyobb örömünkre mégis a magunk eszkábálta nagyobb eszköz szolgált. A gólyaláb, vagyis közönségesen faláb. Azzal jártunk iskolába, boltba és ahová kellett. Nem hinném, hogy a mai gyerekek valamit is tudnának e csodás szerszámról, amely magasra, a rettentő sár fölé emelt bennünket. Hogy milyen is az? Akár a cirkuszok óriás bohócainak gólyalába, de csupán egyméteres, vagyis nem kacagtatás, hanem kényszerű közlekedés végett találta föl az emberiség. A faláb annyira komoly szerszám volt, hogy a bárót, jegyzőt kivéve, még a pap is hordta, sőt a tiszteletesasszony is. Gólyalábon mentünk valamennyien a templomba. A bejáratnál persze levettük, s falnak támasztottuk. Elgondolható, micsoda tülekedés volt istentisztelet végeztével a falábak kiválasztása végett. Akár manapság egy színházi ruhatár előtt. Hol a lábam, melyik az én lábam? Egyik-másiknak a fél párját néha összecserélték, baktatott haza az egyházfi a tiszteletesasszony bal lábával. Másnap kellő röstelkedéssel beállított a parókiára: visszahoztam, kedves tiszteletesasszony, a kedves fél lábát.

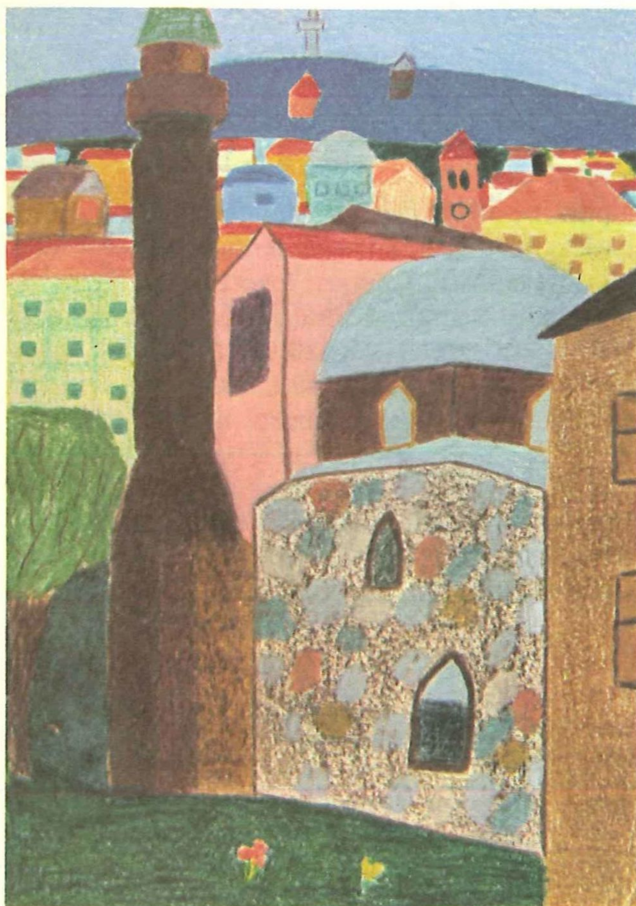
Hogy mit jelentett nekünk a játékkal egybekötött ének? Ezt ma is fontosnak tartom. Aki nem tud énekelni: bizony nagyon szegény ember, még ha tele van is forintokkal a ládája. Kodály és Bartók feltarisznyált bennünket énekkel ezer esztendőre. Otthon, amidőn valamelyikünk hosszú és magányos útra indult, öregeink azt kérdezték: Jól felöltöztél-e? Botod van-e? Hát éneket viszel-e magaddal? Vagyis védelmet a sötétség s az úti veszedelmek ellen. Azt mondanám én is: ne hagyjátok cserben az Éneket!

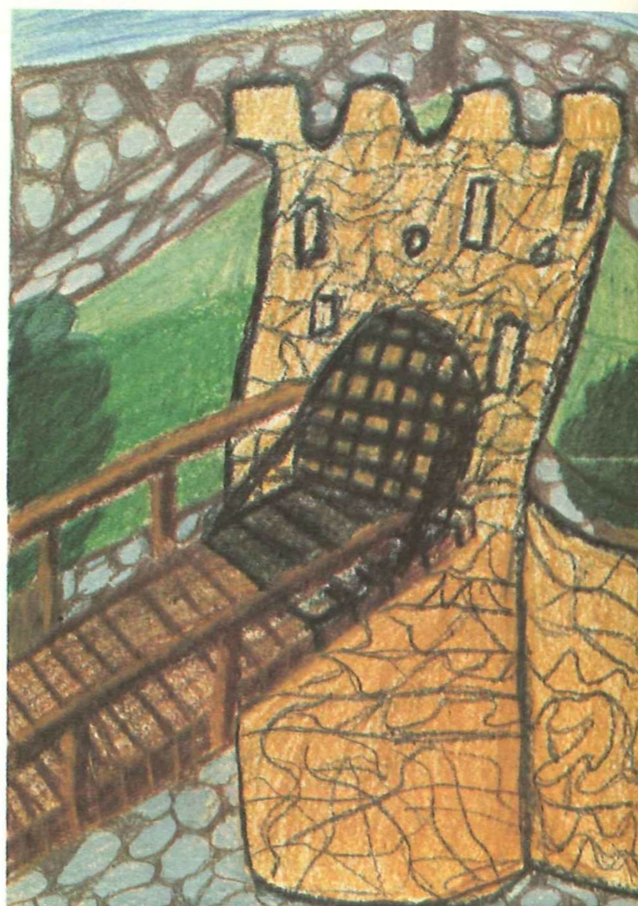
A Gyermekkorom tükörcserepei című kötetből

Október 1-je, a zene világnapja

Ezen a napon köszöntjük a régi hangversenylátogatókat és az újakat. Hívjátok magatokkal azokat a pajtásaitokat, akik eddig még nem jártak hangversenyre. A Filharmónia az idén is szép zeneműveket válogatott számotokra. Megemlékezünk nagy zeneszerzőnkről, Liszt Ferencről. Ismerkedhettek a hangszerekkel. Reméljük, nem felejtitek el a koncertek dátumát!

A Pécsi Városszépítő és Városvédő Egyesület 1986 tavaszán gyermekrajzpályázatot hirdetett. A pályázat témája: „Mi tetszik és mi nem tetszik a városban? Igen sok gyerek rajzolta, festette meg a véleményét. Pécs városa műemlékekben igen gazdag. Október, mint tudjátok, múzeumi és műemlékvédelmi hónap, ezért az alábbi rajzokat a pécsi pályázat anyagából választottuk. **Szentirányi Marianna** (bal oldali rajz) és **Huszár Tímea** (jobb oldali rajz) 12 évesek, a pécsi Testvérvárosok tere Általános Iskola tanulói.

A „Török fejtörő" megfejtései

1. Buda elfoglalásának dátuma: 1541. augusztus 29. A török csellel foglalta el a várat; amíg a kis János király Izabella királyné tanácsosai kíséretében a szultáni táborban volt, a vár kapuin beszivárogtak a janicsárok, és megszállták a vár legfontosabb pontjait.

2. Magyarország török megszállását a képen látható nagy török szultán, Szulejmán irányította.

3. Szigetvár várát Zrínyi Miklós (1566), Drégely várát Szondi György (1552), Eger várát Dobó István védte (1552).

4. A kép sírkövet ábrázol; a török sírköves temető a budai vár területén található, a Szarvas tér felé eső oldalon.

5. A török kiállításon látható tárgyak témájához küldött megfejtéseket a Budapesti Történeti Múzeumban bírálják el.

6. Tugra látható a képen. A szultáni iratokat hitelesítő írásjel.

7. Jellegzetes török épületek ábrázolása: dzsámi (templom), minaret (imatorony), türbe (síremlék). Dzsámi Pécsett és Szigetváron, minaret Egerben és Érden, türbe Budapest területén (Gül Baba Türbe) és Pécsett található.

8. Gárdonyi Géza: Egri csillagok
Fekete István: A koppányi aga testamentuma
Balassi Bálint és Tinódi Lantos Sebestyén számos műve.

9. Buda visszavívásának pontos ideje: 1686. szeptember 2. A győzelmi lobogót elsőként Fiath János tűzte ki.

10. Török viselet

Fejfedő férfiaknak: turbán; piros, fejhez simuló kis sapka (fez); kúp alakú, végén elhegyesedő sapka; magas, henger alakú sapka (magas rangú személyiségek részére).

Felsőruha férfiaknak: köpeny (kaftán), bugyogó, nadrág, csizma.

Felsőruha nőknek: ingféle, vagy deréknál legyűrt zubbony. Lábfejig érő, lefelé szűkülő és alul átkötött bugyogó. Utcai viseletre: fekete köpeny, arcon fátyol.

Fehér Klára

Török rab vitte a levelet...

„No, nézzük csak, mi van a postaládában?" — áll meg velünk apuka vagy anyuka a lépcsőházban, és kis kulccsal kinyitja a postaszekrényt és kiveszi belőle a leveleket, képeslapokat. Mi persze jól tudjuk, honnan kerültek oda ezek a szép, bélyeges borítékok. Valaki megírta a levelet, megcímezte a borítékot, felbélyegezte, bedobta a postaládába, postaautóval összeszedték, egy nagy gép csoportosította, irányította, a vonat, a repülőgép, a hajó továbbította, a hozzánk legközelebbi postahivatal újra rendbe rakta és a postás néni vagy postás bácsi kihozta, bedobta a ládánkba...

Egyszerű, nem? De hát mi volt, amikor még nem volt se vonat, se hajó, se repülőgép? Sőt lehet, hogy valamikor posta se volt? Ha kíváncsiak vagytok rá, menjetek el Nagyvázsonyba, ahol a híres Kinizsi vár és a lovasiskola mellett más érdekesség is van: a nyári postamúzeum.

A három kis szobában sorakozó színes képekből megtudhatjátok, hogy már az írás feltalálása előtt is üzentek egymásnak az emberek. Hogyan? Messzi hegyormokon tüzet gyújtottak; a fellobbanó és kialvó lángokkal üzentek egymásnak. Vagy dobpergés, kürtszó juttatta el messzire a hírt: hogy gyülekezni kell vadászatra, hadra, hogy jól sikerült a vadászat, vagy ünnepségre, vigasságra hívják a népet...

Az igazi posta persze az írott üzenet volt. Láthatjuk ebben a kis múzeumban az íróeszközök fejlődését, az agyagtáblákhoz használt vésőt, a papiruszokra, bőrre, pergamenre, majd később papírra írásjeleket rögzítő ecsetet, tollat, irónt, festéket.

És gondoltatok-e arra, hogy az ilyen egyszerű és mindennapi dolgot, mint a boríték — azt is fel kellett találnia valakinek?

Valaha régen csak gazdag és hatalmas urak engedhették meg maguknak, hogy írásos üzenetet, levelet küldjenek a távolba. Arannyal, ezüsttel fizették meg annak a fáradságát, aki ezer veszélyen keresztül a postát magával vitte. Ha eljöttök ebbe a múzeumba, képet kaphattok arról, hogyan is közlekedtek ezek az első postások. Milyen volt a gyalogos posta, a szamárposta, a sivatagban a teveposta, milyen volt a hatlovas postakocsi. És milyenek a modern posta közlekedési eszközei, a vonatok, hajók, autók, repülőgépek.

Amikor a levelezés nagyon elterjedt, a sok-sok küldeményen valahogyan jelezni kellett, hogy a küldő, a feladó fizetett érte. Így született meg a bélyeg. Jaj, hány ezer- és százezerféle bélyeg van a világon! Vannak virágos sorozatok, madaras sorozatok, hajós sorozatok, híres ember sorozatok, földrajzi sorozatok, nevezetes épület sorozatok, tíz év alatt se tudnám mindet felsorolni. De a legérdekesebb bélyeget talán ez a múzeum őrzi: látható itt egy svéd bélyeg, amelynek rajza egy postás lábanyoma. Szép festmény ábrázolja azt a jelenetet, amikor 1848. július 3-án, a szabadságharc idején Thán Mór átadta az első magyar bélyeg tervét Kossuth Lajosnak. A bélyeg fehér papíron, piros keretben zöld középrésszel készült volna, de hát nem készült el soha...

És tudjátok-e, melyik a legérdekesebb kép a múzeumban? A török időkben elengedtek egy-egy rabot, aki levelet vihetett Törökországba, illetve Magyarországra, és választ is hozhatott az otthoniaktól. Ezek a rab-postások tudták: ha megszöknének, akkor a többi raqtárs életével fizetne a tettükért. Sohasem szökött meg egyik rab-postás sem. A kép azt a jelenetet ábrázolja, amikor Kinizsi Pál, a vár kapitánya útjára enged egy turbános rab-postást.

Most éppen tatarozzák a múzeumot. Ha újra megnyílik, látogassatok el a nagyvázsonyi postamúzeumba, küldjetek onnan képeslapot szüleiteknek, barátaitoknak. Szép emlékbélyegzőt kaptok rá.

Kiss Ilona rajza

Bemutatjuk

dr. Soltész Elekné zenetanárt

A híres zenészeket általában a muzsikához illő ünnepi ruhában és hangversenyteremben, pódiumon látjuk. Dr. Soltész Elekné is muzsikus, de őt közönségétől nem választja el a színpad. Hol iskolában, hol művelődési házban, hol Zánkán a Balatoni Úttörővárosban vagy Csillebércen találkozhatunk vele. Ahová ő megérkezik, ott hamarosan felhangzik egy vidám induló, megszólal egy szép népdal. S legnagyobb ámulatunkra mi énekeljük.

A tanárnő sok dal- és zeneműgyűjtemény, szakpróbafüzet és könyv szerkesztője, nem egy ismert dal szerzője. Olyan zenekari és kórusműveket, dalokat is ismerek, amelyeket Soltész Erzsébet (dr. Soltész Elekné) versére írtak jeles zeneszerzők. A zenetanár az úttörőmozgalomnak is elkötelezettje lett. Munkájáért sok-sok elismerésben, tucatnyi kitüntetésben részesült. Legnagyobb kitüntetésnek mégis azt tartja, hogy dolgozhat. Örömmel formál véletlenszerűen egybegyűlt gyerekek csoportjából jókedvű kis alkalmi közösséget — szavak nélkül. Mindig a dalt, a muzsikát hívja segítségül.

— Hogyan kezdődött?

— Már zeneakadémista koromban eldöntöttem, hogy zenetanár leszek. Úgy éreztem, pedagógusvér folyik ereimben. Aztán a háborús években mégsem taníthattam. Az ifjúsági mozgalom és a híres Szalmás- majd Vándor-kórus adott erőt... A gyerekekkel később a mai úttörőközösségek elődjében, a Gyermekbarátok csoportjaiban énekeltem együtt munkásmozgalmi dalokat, népdalokat. A felszabadulás után olyan boldogok voltunk, hogy mindenütt, mindenkivel énekeltünk: utcán, kiránduláson. Akkor már iskolában tanítottam. Szerveztem dalos-tábort és úttörőzenekart; az első szabad május elsején azzal vonultunk fel. Tanítványaimból, megmondom őszintén, soha nem magas fokú művészi teljesítményt igyekeztem kicsiholni. Tömegdalok, mozgalmi dalok, népdalok tanítására és terjesztésére vállalkoztam. Úgy éreztem, mindenkit meg kell szólaltatnom, énekeltetnem.

— Mostanában mintha ritkábban csendülne fel a dal csak úgy, az öröm kedvéért. A zenei kiadvány, a dalgyűjtemény is kevesebb...

— Mindent elkövetek, hogy legyen mit énekelnünk. Elmegyek dalt tanítani, ahová csak hívnak. Alkalom pedig azért gyakran adódik. Kodály Zoltán azt tanította: „Az éneklés megszépíti az életet, az éneklők másokét is." Hát szabad erről lemondani?

J. T.

A csitári hegyek alatt

1. A csi - tá - ri hegyek a-latt ré - gen le-e - sett a hó,
Azt hallottam, kisan - gyalom, vé - led esett el a ló.
Ki-tör - ted a ke-ze - det Mi-vel ölelsz en- gemet?
Így hát kedves kis-an - gyalom, nem le-hetek a ti - ed.

Kóka Rozália

Hogyan lett a Balaton s a hegyek?

Azt beszélték a régi öregek, hogy réges-régen, amikor még a magyarok sem laktak itt, a Bakonyban óriások éltek.

Egyszer — hogy s mint, senki nem tudja — ezek az óriások rettenetesen hajbakaptak. A feleségeik hiába csitították őket, semmit nem használt. Amikor az óriások a bunkókat már a boldogabbik végére fordították, az óriás asszonyok nagyon megijedtek. Gyerekeikkel kifutottak a Bakonyból, s messziről nézték, hogy dögönyözik egymást az emberek. Az óriás gyerekek elunták magukat, játszani kezdtek. Kezükkel összekapartak egy-egy nagyobb dombot, azok lettek a tyúkok, köréjük kis földkupacokat raktak, azok lettek a csibék.

Az óriások addig püfölték egymást, míg mind oda nem vesztek. Az asszonyok összeszedték porontyaikat és örökre elvándoroltak erről a tájról. Ma már hírük-hamvuk se volna, ha az óriás gyerekek nem csibéztek volna. A földből formált tyúkjaik meg csibéik lettek a hegyek. Ahonnan a földet kivájták, ott támadt a Balaton.

Népmonda nyomán

A balatoni kecskekörmök mondája

Valamikor réges-régen élt a Balaton partján egy parasztasszony. Volt annak az asszonynak egy gyönyörű kecskenyája. A kecskék szőre fényes volt és selymes, és oly bőven tejeltek, hogy sehol nem akadt párjuk.

A csodálatos kecskenyáj mindennap ott legelt a Balaton partján, a tihanyi réteken. Suttogták is az emberek, hogy talán a tihanyi rétek varázserejű füvétől ily szépek és jóltejelők ezek a kecskék.

Az asszony dicsekedett fűnek-fának, hogy széles ez országban nincs különb nyáj az övénél. Egyszer felkereste a falu öreg boszorkányát is, hogy erről megbizonyosodjék. Az öreg boszorkány azt mondta:

— Ne dicsekedj! Van a te nyájadnál különb nyáj is! Arany a szőre, arany a körme annak a nyájnak. A gazdája egy gyönyörű fiatal leány.

— Az nem lehet! — kiáltott fel a hiú asszony.

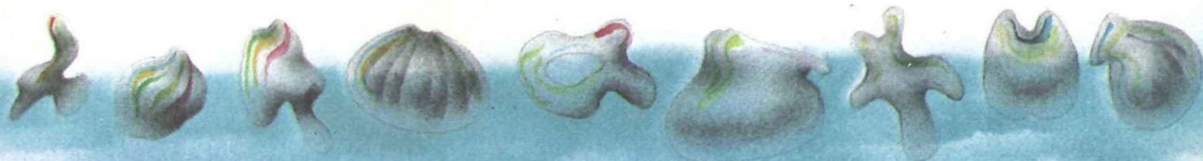
— De lehet! Hogy elhidd, még a mai napon a te rétedre jönnek legelni!

Az asszony nagy haragra gyulladt. Elhatározta, hogy megöli a szép pásztorlányt s a nyáját megszerzi. Nemsokára meglátta, hogy egy gyönyörű lány áll a Balaton partján. Kecskebőrből van a ruhája, a haja a derekát veri. Soha hozzá fogható szépet az asszony nem látott. A lánytól kissé távolabb legelt az aranyszőrű, aranykörmű nyáj. Mikor az asszony megpillantotta a csodálatos nyájat, vad irigység szállta meg a szívét. Eke elé fogta négy ökrét. A lány és a nyája közé hatalmas, mély barázdát szántott. A Balaton vize bezúdult a barázdába. Egyszerre hatalmas vihar támadt. A pásztorlány futott, hogy megtérítse a kecskéit. Bezuhant a barázdába s a Balaton hullámai elborították.

Az asszony haza akarta terelni az aranyszőrű, aranykörmű kecskéket, de azok látták, hogy gazdájuk vízbe veszett. Bánatukban mind a Balatonba rohantak. A hullámok elöntötték a rétet is, elsodorták a gonosz asszonyt is.

Tihanynál még ma is megkövesedett kecskekörmöket vet a partra a víz. Viharos, sötét éjjeleken látni lehet a gonosz asszonyt, amint tüzes ekével, tüzesszemű ökrökkel szántja a tó hullámait.

Vernalecken gyűjtése nyomán

Egyszer volt

Mesélnek a tihanyi múzeumok

Ha valaki sorra járja Tihany múzeumait, néhány óra alatt szinte kétezer évre visszatekinthet. Megtudhatja, kik és hogyan éltek ezen a vidéken. A figyelmes látogató számára megelevenedik a múlt.

A tihanyi apátsági templom magasan kiemelkedik a tájból. Két hatalmas tornya messzire ellátszik. Oldalához régi kolostor épület csatlakozik, amely ma múzeumnak ad otthont.

Amikor odaérek a múzeum bejáratához, nagy csapat gyerek tódul ki az ajtón. Egy ideig egyedül járom a termeket, aztán a kőtárban utolér egy asszony két gyerekkel. A kislány kérdezget, a fiú elolvassa a feliratokat. Egy kőtáblánál hosszasan tanakodnak. Megszólítom őket. Kecskemétiek. A kislány Kemenes Bernadett, elsőbe jár. A fiú, unokatestvére, Tölly Antal harmadikos kisdobos. A táblán, amely előtt megálltak, egy nőalak látható, kezében íj és nyíl, mellette szarvas. A rómaiak így képzelték el Dianát, az erdők, a vadászat, a fény és a szülés istennőjét. A II—III. században itt élt gazdag rómaiak gyönyörű palotákat, utakat, hidakat építettek a Balaton-felvidéken.

— Mi tetszett legjobban? — tudakolom a gyerekektől.

— Nekem az alapítólevél és a régi írások — mondja Anti.

Az alapítólevelet I. András király íratta 1055-ben, amikor megalapította a tihanyi apátságot. Ez a levél a legbecsesebb, legrégibb magyar nyelvemlékünk. 58 magyar szót tartalmaz.

András királyt itt temették el Tihanyban, az apátsági templom altemplomában.

A templom felső része a tizennyolcadik században épült. Gazdagon aranyozott oltárok, faragott szobrok, képek díszítik. A gyerekek nyakukat tekergetve nézik a mennyezet képeit. Egy gyerek felkiált:

— Nézzétek!

A tanító néni ujját ajkára szorítva jelzi, hogy csendesebben! A templomokban nem illik hangoskodni. Az oldalsó kápolnában idős férfi fogadja a látogatókat. Leülteti a csapatot. Elbeszéli, hogyan éltek a tihanyi barátok a hegy oldalában lévő barlangokban, hogyan élt akkoriban az egyszerű nép. Amikor a gyerekek csendesen kilépegetnek, belepillantok a vendégkönyvbe. Ennyit jegyeztek be: „Érdemes volt ide eljönni. Köszönettel a battonyai gyerekek!"

Tihany két tájháza a 18. században épült, jellegzetes Balaton-felvidéki stílusban.

A halászcéh-ház udvarán jókora táblán ez olvasható: „Ez az épület a Disznósi halászcéh háza volt. Nevét azért kapta, mert a céh tagjai felszerelésüket disznóért vásárolták. Itt lakott a halászcéh mestere (a bokorgazda). Itt gyülekeztek a céh tagjai halászat előtt, mérték szét a fogást, szórakoztak, itt őrizték a céh vagyonát." A céhház végében hatalmas bödönhajót, hálókat és más halászó eszközöket állítottak ki. Egy vékony, szőke fiú édesanyjával találgatja, hogyan is zajlott régen a halászat. Itt bementek a halak, de ki már nem tudtak jönni! — magyarázom egy széles szájú varsánál Király Bálintnak.

— El tudod képzelni?

Bálint nevet, csóválja a fejét;

— Nehezen! — válaszolja.

A parasztgazda házából dunavarsányi gyerekek tódulnak ki. Lehetnek vagy negyvenen. Kezükben képeslapok, katalógusok. Tudakolom tőlük is, mi tetszett. Nagy Szilvia és Horváth Gábor egyszerre kiáltja:

— A nádtető.

A gyerekek távolodó csoportja után nézek. Eltűnődöm. Vajon a mai gyerekek mennyit értenek meg az előttük élt emberek életéből?

K. R.

hogy is volt?

Kedves Dorka!

Itt ülök Tihanyban, az apátsági templom oldalánál. Előttem a Balaton hatalmas tengerzöld tükre, szemben a túlsó part gyönyörű szállodái. Ha balra tekintek, Balatonfüredet s a várost körülölelő dombokat látom. A part kihalt. Nincsenek fürdőzők, hiszen októberben a víz már kissé hideg.

Szeretnék költő vagy festő lenni, hogy megörökítsem a látványt. Egyik se vagyok, hát kölcsönveszem Berzsenyi Dániel sorait:

„Jer: nézd a Balatont, mikor a nap reggeli lángja
Tükrözetén reszket, s mikor a hold fénye alatt ég;
Nézd a kék hegyeket, mint állnak sorba körülötte,
Mellyeken nektár csorog és az öröm dala harsog.
Itt meredek sziklák tetein sok régi erős vár
Omladozó falain lebeg a múlt hajdani képe."

Egy kicsit régies, de minden sora igaz.

Én is többször megcsodáltam a Balatonon átívelő „Aranyhidat". Megmásztam az északi parton sorakozó hegyeket, leereszkedtem a vadregényes völgyekbe, felkapaszkodtam a várak romjaihoz.

Ahány hegy, annyi érdekesség. Nekem különösen a Badacsony és a Szent György-hegy „kőzsákjai" tetszettek. A hatalmas kőoszlopokat többszöri vulkánkitörés alakította ki.

Köveskálon, Salföldön kőtengert láttam.

A Tihanyi-félsziget mélyen benyúlik a Balatonba. Szélein dombok emelkednek, a Csúcshegy, az Óvár és az Aranyház. Ugye, a nevük is milyen beszédes?

A félsziget belsejében két tavat is találtam. A Külső tó vizét már majdnem egészen lecsapolták. Benőtte a láprét. Ez a vízimadarak igazi paradicsoma. A Belső tó csillogó, sima víztükrén apró csónakok úsznak. Nyáron a tóparton levendulamező illatozik. Mindkét tó körül gyönyörű szőlősök érlelik a finom bornak valót, s a régi, nádfedeles pincékben sok helyütt még hatalmas régi préseken sajtolják a mustot.

A természeti szépségeket sok, ember alkotta szépség is kiegészíti. Az apátsági templom, a múzeum, a tájházak, a szállodák, éttermek, a gyönyörű rév, mind-mind az emberek munkáját dicséri. Tihanyban minden szinte karnyújtásnyira van; egy nap alatt bejárható, megismerhető.

Dorka! El tudnád képzelni, hogy ne legyen Balaton? Valahol azt olvastam, hogy a Balaton sokkal később keletkezett, mint a körülötte lévő hegyek. Vulkáni működés következtében alakult ki. Az éghajlata is sokszor változott; körülbelül 1000 éve olyan, mint most. Még sokkal régebben ezt a területet is tenger borította. Abban élt egy Congeria nevű kagyló, ami a későbbi évezredekben kecskeköröm alakúvá kopott. Erről költötte a nép a kecskekörmök mondáit.

A környéken sok mindenhez kötődik érdekes monda. A legtöbb sajnos nagyon szomorú. Ha kíváncsi vagy rájuk, olvasd el Lipták Gábor Aranyhíd című könyvét.

Szeretettel üdvözöl: Balázs

Tihany Fotók: Meződy Ö. István

Simon István

Október

Megérett az alma, körte,
vidám, zajos a szüret,
levél hull a hűvös földre,
tőkék nyújtják kincsüket.

Feladatok:

1. Látogassatok el a lakóhelyetekhez legközelebb eső múzeumba (Barátunk a múzeum).
2. Ismerjétek meg a környezetetekben lévő középületeket, műemlékeket (templom, szobor, emléktábla stb.). Gyűjtsetek róluk képeslapot, fényképeket, leporellót, könyvet.
3. Keressétek fel a szűkebb hazátok népművészetét bemutató tájházat, népművészeti gyűjteményt (Tájak, — Korok, — Múzeumok).
4. Felfedező túráitokon még gyűjthettek a szárazvirág kötéséhez alkalmas növényeket, szalmarózsát, fűkalászt, kukoricaháncsot, csövet stb.

Összeállította Gaál Ödönné,
rajzolta Görög Júlia

Ugorj!

Vegyünk elő egy ugrókötelet. Az egyik végéről húzzuk át a (fa) fogóját a másik végére. Helyére kössünk egy hálóba dugott labdát vagy rongylabdát. A gyerekek akkora sugarú körbe álljanak, amilyen hosszú a kötél. A kör közepébe beáll egy pajtás és elkezdi forgatni a kötelet a körbe állók lába alatt. Először alacsonyan, később kicsit magasabban, de csak annyira, hogy a gyerekek át tudják ugrani a lábuk alatt körözö ugrókötelet. Ha valamelyikük lábába beleakad a kötél vagy a végén lévő labda, mert nem ugorja át a megfelelő pillanatban, helyet cserél a kör közepén állóval.

Horgászó gyerekek!

Rajzoljatok le három féle halat. Írjátok le a nevüket. A rajzot beküldők között Fürkész-matricát sorsolunk ki.

Kiss Benedek

Kemény a naspolya

Kemény a naspolya, lágy még a magja,
Judit foga vásik, ha megharapja.

Hát ne harapja!
Október dere jő —
akkor megkapja.

Úgyis ő kapja, ha október dere jő:
lottyad a naspolya, magja meg mint a kő.

Akkor harapja!
Október dere jő —
úgyis ő kapja.

Mi ez?

Ügyesen esztegált, kissé poros fagolyók, amolyan újfajta tikitaki játék? Netán hűtőszekrényben tárolt, majd cukorban meghempergetett rumbatökök? (A rumbatök ismert ritmushangszer.) Esetleg csillárra vagy ahelyett felerősíthető, modern térplasztika (három kiterjedésű képzőművészeti alkotás)? Egyik sem. Ha még nem találtátok ki, eláruljuk: dérlepte csipkebogyó, a vadrózsabokor termése. Most a legfinomabb!

Fotó: Nagy Gy. György

Postakocsi

A „kivágós" leírása

Az A oldalon a kocsi belsejét és tartozékait, valamint az összeállítási rajzot (az elkészült modell képét) látod. A B oldal tehát a kocsi külseje lesz. Először a kocsitestet vágd ki (A oldal; 1, 2, 3), majd a szaggatott vonalak mentén hajtogasd be, és a széleken lévő fehér fülek segítségével ragaszd össze a kivágott idomot. A kocsi két ajtaját (csak három oldalról!) a vastag vonal mentén vágd körbe, így az ajtók nyithatók. Ezután vágd ki a kerekeket (7, 8, 9, 10), a kocsist, a fülpárokat (5, 6) és kocsirudat (4). Tengelynek készíts oda két hurkapálcikát. A két kisebb kerék előre, a két nagyobb hátra kerül. A kocsi szélessége 3,2 cm. A kerekek tengelyei (a hurkapálcikák) legalább 3,5 cm-esek legyenek, hogy a kerekek ne a kocsi alá, hanem mellé kerüljenek. A kocsirudat (4) szívószállal is helyettesítheted, esetleg megerősítheted. Azután láss hozzá óvatosan a lovak kivágásához! A lábuk alatti kis sárga füleket is vágd ki, majd ragaszd a lószerszám fehéren hagyott részéhez. A fekete ponton keresztül fűzz mindegyikbe színes fonalat, s add (ragaszd vagy varrd) a kocsis lelógó kezébe.

A lovak hátán lévő fehér fülek megmutatják, milyen messze kerüljenek egymástól az állatok. A postakocsit két-két, egymás elé befogott ló húzza. A kocsirudat az első pár lovat összefogó fülhöz kell erősítened.

A lánykát, aki éppen felszállni készül, állítsd a kocsi mellé úgy, hogy szoknyája szélén a füleket ellentétes irányba hajtsd be. Ha a kocsival csomagokat is szállíttatni akarsz, vonj be néhány gyufásdobozt színes papírral és a csomagokat ragaszd a kocsi tetejére.

Jó szórakozást!

A kivágós melletti lapon látható könyvecske elkészítése előtt olvasd el a szeptemberi kivágós 14. oldalán „Melléklet helyett" című írásunkat!

Fülhegyező

Mi a zene? Miről mesél nekünk a hangok áradata?

Hegyezzétek a fületeket! Ha jól odafigyeltek, megfejthetitek a zene titkát. Ha kicsit csendben maradtok, mindjárt meghallhatjátok, hogy a körülöttünk lévő világ telis-tele van hangokkal.

A világon minden anyagból van; a levegő és az ember is. Minden anyag közös tulajdonsága, hogy állandóan mozog, változik. Ezt az örök mozgást legtöbbször hang is kíséri. Ez az anyag zenéje.

Az anyag zenéje akkor vált hallhatóvá, amikor az állatokban kifejlődött a hangok meghallásának és a hangadásnak a képessége. Így jött létre az állatok zenéje.

Az állatok attól függően, hogy mennyire fejlett a hangadó szervük, vagy zajszerű vagy szép, harmonikus zenei hangokat képesek kiadni. Gondoljatok a madarak gyönyörű énekére. Az állatok számára a hangadásnak életfontosságú tájékoztató és hírvivő szerepe van.

Amikor megjelent a földön az ember, az anyag zenéjét és az állatok zenéjét ismerhette meg. A madarak énekéről meg tudta különböztetni a számára fontos, táplálékul szolgáló madarat, hangjának utánzásával kelepcébe tudta csalni. Az ember zenéjének másik fontos forrása a hangzó tárgyak, szerszámok „zenéje". Az üreges kagylók, állatszarvak, csontok, bambuszcsövek zenei hangot adtak ki, ha ütögették vagy fújták őket. Az ősember vándorló életformáját később felváltotta a letelepedés, földhöz kötöttség. Az ember „szabad ideje" megnőtt, több idő jutott a fantáziálásra, és ez fejlesztette a képzelőtehetségét. A zene segítségével az ember vissza tudta varázsolni régi sikereinek, örömeinek, bánatainak emlékét, erőt, hitet merített a zenéből.

Ez ma is így van: ha egy zenedarabot hallgatunk, nem egy pontosan körvonalazott kép jelenik meg előttünk, hanem érzések, színek, illatok, fények. Az ember zenéje a Föld különböző tájain eltérően fejlődött, de minden nép muzsikájában van valami közös. Ezért mondhatjuk, hogy a zene az egyetlen nyelv, amelyen minden ember ért.

Olyan játékokat ajánlok nektek, amelyekkel magatok is kifürkészhetitek a hangok titkait. Minden egyes játékot zenére történő szabad mozgás, tánc vezessen be, s ez addig tartson, míg kicsit el nem fáradtok.

A csend hangja

Teremtsetek teljes csendet. Legjobb, ha előtte óriási lármát csaptok, és adott jelre teljesen csendben maradtok. Ezután figyeljétek meg először a teremben hallható, majd a kintről beszűrődő hangokat. Próbáljátok meg a hangokat a megszólalás sorrendjében felsorolni.

Az anyag zenéje

— Próbáljátok behunyt szemmel kitalálni, hogy melyek voltak azok a tárgyak, amelyekből közületek egyvalaki hangokat csalt ki.
— Próbáljátok meg rendszerezni ezeket a hangokat (pl. puha, kemény, hideg, érces, érdes stb.).
— Próbáljátok a saját testeteknek a hangjait felfedezni (pl. taps, simogatás, fogcsattogás stb.).
— Keressetek a tárgyak hangjait utánzó szavakat (pl. puff, sss, katt stb.).
— Alkossatok zajzenekart.
(Legyen valaki, aki óraszerűen egyenletes hangokat ad, a többiek különböző időpontokban lépjenek be.).

A természet zenéje

Ezt a foglalkozást szabadban tartsátok. Miután jól kijátszottátok, kiénekeltétek magatokat, maradjatok csendben, és adjátok át magatokat a természet hangjainak.
— Rögtönözzetek vihart a saját hangotokkal.
— Ha van kéznél magnó, keressetek a környezethez, időjáráshoz illő hangulatú zenét, és próbáljatok rá szabadban mozogni.

Az állatok zenéje

— Szervezzetek kirándulást az állatkertbe és figyeljétek jól meg az állatok mozgását és hangjait.
— Próbáljátok utánozni őket.
— Találjatok ki állattörténeteket, melyeket mozgás és hangutánzás segítségével előadtok.

Az ember zenéje

— Játsszatok a hangotokkal: mondjátok el ugyanazt a verset különbözőképpen, pl. vidáman, szomorúan, kedvesen, haragosan stb.
— Játsszatok el különböző jeleneteket operaszerűen, csak énekelve.
— Rögtönözzetek mozgást, táncot vagy mozgásos történetet különböző jellegű, hangulatú zenékre!

Mező Margit

A Nap, a Hold és a csillagok

Álltatok már a hegytetőn, amikor a keleti látóhatárra lassan felkúszott a Nap? Vagy alkonyatkor egy tó partján, amint hatalmas, vörös korongja alámerülni látszott a vízbe? Ha még nem, el ne mulasszátok ezt a különös látványt! A távoli, izzó égitestet nem véletlenül tisztelte istenként sok régi nép. A Nap az éltető meleget, az életet jelentette számára, de titkát, lényegét nem tudta megfejteni. Évezredeken át úgy vélték, a Föld egy helyben áll, s körötte forog a Nap, a Hold s a csillagok. A tudósokra, akik először ismerték fel s merték kimondani: „a Föld nem a világ közepe", kínzás, sőt halál várt. Az eget fürkésző csillagászok lassan megfejtették a titkot: a mi Földünk forog saját tengelye körül. Ezért látszik úgy, mintha körötte forogna az égbolt milliónyi csillagával, ezért kel fel s nyugszik le naponta csillagunk, a Nap. Ráadásul a Föld a Nap körül is kering. Egy év alatt írja le óriási, elnyúlt körpályáját. Bolygónk ebben nincs egyedül, társai vannak, melyik közelebb, melyik távolabb. A Naphoz közeli bolygók általában kisebbek és sokban hasonlítanak a Földhöz, a távolabbiak valósággal óriások.

Miként a mi bolygónk a Nap körül, úgy kering hű kísérőnk, a Hold a Föld körül. Derengő fénye nem sajátja, csupán a napsugaraknak köszönhető.

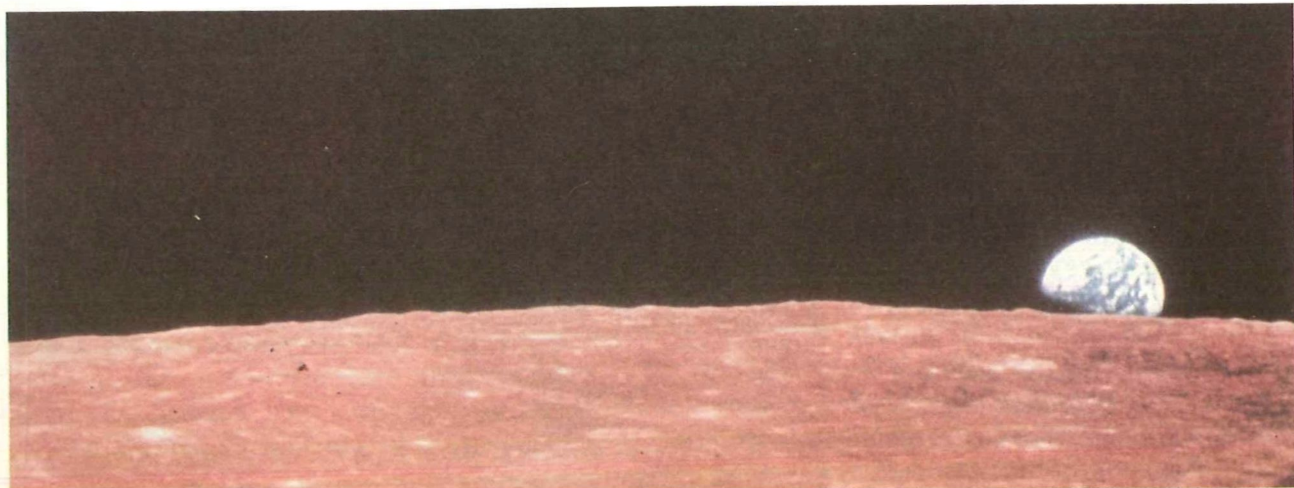
Minden szakadatlan mozgásban, keringésben van. S így megy ez bolygórendszerünk határain túl is. A csillagok csak azért állnak az égen — látszólag —, mert elképzelhetetlenül messze vannak. De korszerű távcsövekkel, különleges műszerekkel bizonyítható, hogy a csillagok is hatalmas, többnyire korong alakú, forgó rendszerekbe csoportosulnak, még tőlünk oly messzire is, ahonnan a fénysugarak csak ezer és ezer év alatt jutnak el hozzánk.

De térjünk vissza a mi csillagunkhoz, a Naphoz. Fénye vakít, megfigyelni csak úgy, szabad szemmel rendkívül veszélyes. Különleges távcsöveken át vizsgálva azonban kiderül, hogy a Nap is forog tengelye körül, csakhogy nem mindenütt egyformán. (Leggyorsabban, 25 nap alatt fordulnak egyszer körbe az egyenlítői részek, a sarkokon 31 napig is eltart egy fordulat.) A forgás megfigyelését elősegítik a napfoltok, amelyek több, mint ezer fokkal hidegebbek 6 ezer foknál is melegebb környezetüknél. A parányinak látszó foltok a valóságban óriásiak, némelyikük 10-szer, 18-szor is nagyobb a mi bolygónknál. Iszonyatos mágneses erejük van, százezerszer erősebb, mint a Földé. De a foltok rövid életűek, általában néhány hét alatt eltűnnek, elenyésznek, miközben újabbak és újabbak keletkeznek. Megesik, hogy akár 200 folt is egyidőben látható csillagunk vakító felszínén.

A Nap felszínén a földi vulkánokéhoz hasonló kitörések is előfordulnak, de méreteik minden földit felülmúlnak. Iszonyatos sebességgel áramlik a magasba a Nap izzó anyaga, nemegyszer egymillió kilométer távolságra is. A csillagokon a távolság miatt hasonló kitörések közvetlenül nem láthatók, de működésük nyilvánvalóan hasonló.

A Nappal ellentétben a Hold kihűlt, „halott" égitest. Egykori vulkánjai régóta nem működnek, arcát sötét „holdtengerek", azaz síkságok, kráterek és gyűrűs hegységek szabdalják. Ezeket az ember már közvetlenül is megfigyelhette, mióta a technika révén valósággá vált Jules Verne álma: egy mesebeli holdutazás.

Dr. Juhász Árpád

Így kel fel a Föld a Hold látóhatárán.

Nagyító alatt a csíz

Amikor a nyár végi forró napsütés bágyadtan langyos sugarakká szelídül, és hajnalban az első ködfoszlányok libegnek végig a rétek felett, egyre gyorsul a már augusztusban megkezdődött madárvonulás. Csapat csapat után érkezik észak felől, azok helyére, akik a hazai tájakról idejében dél felé indultak a még nagyon távoli tél szigora elől.

Az októberi madárvonulás egyik szereplője a csíz. Apró termetű pintyféle, rokona a jól ismert tarka tengelicnek. Színezete zöldessárga, a hím fejeteteje, az úgynevezett sapkája feketés. Csőre alatt, a torkán ugyancsak fekete színű kis folt van. A csíz hazánkban csak ritkán, a nagyobb fenyvesekben fészkel. Annál gyakoribb az őszi vonulás idején. Jellegzetes hívogatója, amiről magyar nevét is kapta, sűrűn felhangzik, és a kisebb-nagyobb csapatok erdőszéleken, gazos árokpartokon, kertek alatt bukkannak fel. A fák közül különösen az égert kedvelik. Szelíd, bizalmas madarak, az útmenti kórókon keresgélő csízek az embert néha egészen közelre bevárják. A szeptember-októberben hozzánk érkező csapatok egy része áttelel nálunk, többségük azonban tovább vonul. Az őszi vonulás idején gyűrűzött csízek legnagyobb részét Olaszországból jelentették vissza.

Schmidt Egon

Fotó: Bécsy László

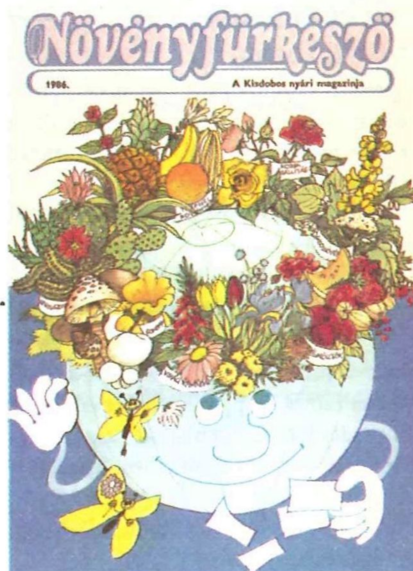
Október 15. a fehér bot napja

Ezen a napon talán mindenki figyelmesebb a vakokhoz és gyengén látókhoz, mint máskor. Pedig a fehér bottal köztünk járó embereknek — felnőtteknek és gyerekeknek egyaránt — máskor is, az év minden napján szükségük van a látók megértő támogatására.

A Magyar Úttörők Szövetsége a Gyermekek a gyermekekért segélyakció számlájára került pénzből a vak és gyengén látó iskolásoknak juttatott támogatást nemrégiben. Ötven írógéppel, kazettákkal és magnótekercsekkel segíti a nehézségekkel küzdő vak és gyengén látó gyerekek úttörőcsapatait. A kazettákon mintegy 1800 énekes és hangszeres gyerekmuzsikus szólal meg, illetve ad koncertet. Az irodalmi hangszalagok pedig a Kazinczy-verseny legjobb résztvevőinek tolmácsolásában szép verseket, meséket, elbeszéléseket örökítenek meg.

Jutalomtáborozás

A Kisdobos nyári magazinjában, a Növényfürkészőben megjelent rejtvények hibátlan megfejtéséért tíz napos jutalomtáborozást nyertek: **Fülöp Diana,** Budapest; **Gáspár Ildikó,** Aszód; **Jandó Béla,** Sülysáp; **Kurucz Eszter,** Kaposvár; **Rittervald Gábor,** Siófok. További húsz kisdobos különféle ajándéktárgyakat nyert. Jutalmukat elküldtük postán.

Százszorszép Színház

A Magyar Rádió Gyermek- és Ifjúsági Főosztálya az 1986/87-es tanévben is folytatja Százszorszép Színház című sorozatát.

Az októberben kezdődő, havonta jelentkező adásokhoz szavazólapokat szerezhettek. Miért? A szervezők a ti szavazásotok segítségével döntik el, hogy melyik darab lesz a győztes az elhangzottak közül. Kritikusi munkátok koronája: a legtöbb szavazatot szerzett darabnak odaítélik az Úttörők Nívódíját.

Részletes tájékoztatást a Százszorszép Színház Igazgatóságán szerezhettek. Cím: Gyermekrádió Budapest, Bródy Sándor u. 5—7. 1800

Fürkész Balázs nyomában

Egerben a Hámán Kató Megyei Úttörőház szervezésében egész évben színes programokon vehettek részt a környék kisdobosai. Ősszel a „Lombhullató" túra, télen a „Zúzmarás" túra várta a kirándulást kedvelőket. Tavasszal a Fürkész-találkozón érdekes játszóhelyek, „állomások" várták a résztvevő őrsöket. Volt útjel-mese, virágóra, állatfelismerés leírás alapján, madárgyűrűzés, pókvadászat és „rókales" ügyességi játék is. Az úttörőház munkatársai ebben az úttörőévben is folytatni kívánják a „Hétmérföldes..." játék szervezését.

Katonapatronálók

Szoros kapcsolat épült ki a brennbergi és a bezenyei általános iskola tanulói valamint a környékbeli határőr őrsök között. A brennbergieket a hermesiek patronálják. Ők szervezték az akadályversenyeket; a gyermeknapot, amelyen kutyabemutatót tartottak és színes rakétákat lőttek fel, de lehetett lovagolni is. Ők kötik fel a nyakkendőket is avatáskor. Az úttörők közül sokan tagjai az úttörő-határőrszakasznak. A bezenyei pajtások életét a rajkai határőrök teszik színesebbé. Minden nagyobb ünnepélyen együtt ünnepelnek. Az akadályverseny után jóízű bográcsgulyással vendégelik meg a kifáradt és megéhezett pajtásokat. Mindig örömet jelent számunkra, ha ilyen jó kapcsolatról értesülünk patronáló felnőttek és gyerekek között. További jó együttműködést kívánunk.

Búcsú

Szentesen a Köztársaság téri Általános Iskola 4. b osztályos kisdobosai még nyáron írták a Kisdobosnak: „Búcsúzunk tőled, mint kisdobosok, de csak azért, hogy köszönthessünk, mint úttörők. Barátságunkat megőrizzük, és a következő négy évben is tudósítóid maradunk." Tetszik az ötlet. Akik kedvet éreznek az újonnan avatott úttörők közül, legyenek patronálói, segítői a kisdobosoknak. Ne szakadjatok el lapunktól véglegesen! Legyetek továbbra is tudósítóink.

Дружинка

Druzsinka

Így hívják a Kisdobos Bulgáriában megjelenő testvérlapját. A bolgár kisiskolások kedvenc újságja most ünnepli 40. születésnapját. Szeretettel köszöntjük idősebb testvérünket.

Cserebere

— Szalvétát, naptárt, képeslapot, régi leveleket, ékírást, lyukasírást gyűjtök. Czifra Mónika, Kaszaper, Hunyadi u. 2/F. 5948

— Gyűjtöm a szép levélpapírokat és borítékokat, a bélyegeket valamint a közmondásokat: Bohák Ildikó, Békésszentandrás, November 7. tér 17. 5561

A májusi fejtörők helyes megfejtése

Keresztrejtvény: piros zászlók lengenek
Betűről betűre: úttörőhét
Elöl, hátul: gyermeknap, anyák napja
Virágrejtvény: orgonavirág
Betűrejtvény: béke

A májusi rejtvények helyes megfejtéséért 50 Ft-os könyvutalványt nyertek:

Dóra Gábor, Fehér Márta, Hegedős Paula, Ittes Réka, Lábos Péter, Lukács Attila, Teleky Pál, Tar Attila, Turcsányi Attila, Budapest; **Angyal Judit,** Szedres; **Bognár Anikó,** Mázaszászvár; **Bodor Ágnes,** Nyírtass; **Brincken Brigitta,** Debrecen; **Besenyi Mária,** Kunszentmiklós; **Devecseri Attila,** Mór; **Debreceni Andrea,** Szentes; **Fülöp Ottó,** Kozárd; **Fark József,** Nyirábrány; **Görög Ildikó,** Kiskunfélegyháza; **Grebenár Róbert,** Kemendollár; **Gyökeres Rita,** Bársonyos; **Kosztolányi Tibor** és **Róbert,** Siklós; **Lukács Anna,** Füle; **Leczkési Ágnes,** Mezőberény; **Lengyel Éva,** Tatabánya; **Liska Edina,** Dunaújváros; **Mészáros Tamás,** Hadháztéglás; **Matyeák László,** Mór; **Meilinger Mária,** Felsőnyék; **Maros Ferenc,** Palotabozsok; **Nagy Beatrix,** Győrvár; **Németh Beatrix,** Dabrony; **Nagy Krisztián,** Pécs; **Ökrös Zoltán,** Karcag; **Piros László,** Sárvár; **Pásztor Éva,** Tornyospálca; **Radics Katalin,** Ajka; **Revák Gábor,** Albertirsa; **Rada Ágnes,** Lászlófalva; **Sirkó Attila,** Karancsalja; **Soós Judit,** Szentgotthárd; **ifj. Szabó Miklós,** Székesfehérvár; **ifj. Szemenyei Béla,** Orosháza; **Szabó Renáta,** Karcag; **Szabó Eszter,** Újszász; **Szakács Angela,** Dorog; **Tari Árpád,** Szeged-Dorozsma; **Takács Tünde,** Kisapostag; **Viczián Annamária,** Bernecebaráti; **Varga Tibor,** Dabrony.

Barátunk a muzsika

Ilyen vár, ugye, nincs is? Persze, mert a lemezborítón a Seholnincs vár látható. S ha sehol nincs és mégis van, az Kiss Annának, a költőnek köszönhető, aki kitalálta. Az ő verseire készített kompozíciót (zenei összeállítást) Mikó István és a Pastoral együttes. Hallgassátok csak! Megszólalnak a tollpihék, a szélmolnárok és még sok-sok különös lény...

A híres Pinokkiónak, sok-sok gyerek kedvencének kalandjait most hanglemezről is megismerhetitek. Az eredeti művet Litvai Nelli írta hanglemezre, Kormos István dalszövegei Darvas Ferenc zenei összeállításában szólalnak meg. Pinokkiót Pogány Judit, Dzsepettót Csákányi László, a Tücsköt Harkányi Endre, a Tündért Bánsági Ildikó eleveníti meg. De megszólal még a Róka, a Macska, a Méhecske, Kanóc és sokan mások. Rendezte: Ascher Tamás.

Iskolajáték? Bécsi tudósítás

„Az apa örökké a számítógép billentyűit nyomkodja, az anya kozmetikázik, a fiú képregényeket olvas, a nagylány fülére a magnó fejhallgatója tapad. Aztán valami szikrázik, s elromlik a robot. Mihez kezdenek? Még takarítani se tudnak. A partvis nyelét össze-vissza tologatják, végül az anya úgy tereli egybe az üres kólásdobozokat, mint biliárddákóval a golyókat. A legkétségbeesettebb pillanatban újabb szikrázás, és a robot feltápászkodik. Újra szolgálja a családot. Valami baj mégis lehet a programmal, mert a robot azt hiszi, karácsony van, és ajándékokat osztogat: egy-egy plüssmikulást a modern családnak. A gépekhez szokott emberek nem tudnak mit kezdeni a babával. Kidobják az ablakon. Az ablak alatt az utcán három torzonborz alak leste ezt a furcsa világot, ők veszik ölükbe a babát, s felsóhajtanak: hisz ez csak álom volt — a jövőről."

Mindezt bécsi gyerekek előadásában láthattuk a városi iskolaszínházi fesztiválon. Az „iskolajáték" — schulspiel — önálló tantárgy az ausztriai iskolákban. A kitalált-rögtönzött helyzetgyakorlatokkal, párbeszédekkel, drámai játékokkal azt szeretnék elérni a pedagógusok, hogy a gyerekek jobban megismerjék önmagukat, könnyebben szót értsenek egymással és a felnőttekkel.

Ez a feladat nem is könnyű. Minden ötödik ausztriai iskolásnak más az anyanyelve: sok török, jugoszláv és más nemzethez tartozó család költözött ide szerencsét próbálni. Míg szüleik dolgoznak — a legnehezebb munkahelyeken keresik kenyerüket —, a gyerekek iskolába járnak. Az osztrák tanító nénik egyszerre tanítják ezeket a gyerekeket németül és saját anyanyelvük szeretetére. Olykor ketten is egyszerre: az egyik tanít, a másik tolmácsként segít a külföldieknek.

A fesztiválon külön nagy tapsot kapott az a török kisfiú, aki a pocakos király szerepét játszotta el. Milyen jó humorral játszott, s hozzá milyen ékesen szólaltatta meg új hazája nyelvét!

Az osztrák fővárosban nagy igyekezettel gondoskodnak arról, hogy a gyerekek, fiatalok egészségesen nevelkedjenek. Az utóbbi években olyan iskolákat szerveztek, amelyekben fontos szerephez jut a zene és a tánc. A magyar ének-zene tagozatos iskolákat tekintik példának. A modern művészetek múzeumában vasárnaponként a művészek foglalkoznak az érdeklődőkkel. A gyerekek festőköpenyt öltenek, palettát, ecsetet ragadnak. Egy másik intézményben megtanulhatnak videofilmet készíteni.

Miért ez a figyelmes gondoskodás? A felnőttek nem akarják, hogy a mostani gyerekek később úgy járjanak, mint az a bizonyos család a fesztiválon bemutatott színdarabban.

Trencsényi László

Postafiók 100

Októberben járunk. Tudom, ilyenkor már javában dolgoztok az őrsökben. Az év eleji lendület biztosan sok új és érdekes elgondolásra, ötletre sarkall benneteket. Nem is mindegy az, mit terveztek, hogyan gondoljátok évi teendőiteket, hiszen a jó őrsi összejövetelekkel lehet igazán izgalmassá, érdekessé tenni az iskolai életet.

Mennyire fontos, hogy ez a munka jól menjen?! Annak igazolására következzék néhány levél, amelyek szerintem tükrözik azt a hangulatot, melyet munkátok során éreztek. Azokról a problémákról is szeretnék szólni, melyek sok kisdobost foglalkoztatnak. Ők nem csupán kritizálnak, hanem a jobbító szándék vezérli őket. Legyünk segítségükre! Próbáljunk meg tanácsokat adni számukra, hogy mit kellene tenniük!

„Olvastam a Kisdobosban a leveleket. Mindenki csak a jóról beszél és dicsekszik. Unalmasak. Akkor lennének érdekesek, ha a problémákat is beírnák a gyerekek... A mi iskolánkban azt tartják jó kisdobosnak, aki ötös tanuló. Pedig lehet az egy undorka, hazug is. „s olyan unalmasak a foglalkozások, mert nem jó az olyan őrsvezető, aki nem talál ki semmit. A mi osztályunkban nincsenek őrsi összejövetelek, csak akadályversenyen jutnak szerephez az őrsök. Mi a Mátrában szerveztünk gerillacsapatot. Ferkó a vezér. Bár nem jó tanuló, de mindenkit szeret és nem csak magával törődik. Mi választottuk. Mindig kitalál érdekes dolgokat, kalandokat. Akárki nem léphet be a csapatunkba. Azért jó a csapatunk, mert magunk irányítjuk kedvünk szerint. Egymást neveljük, segítjük. Búvóhelyet építettünk, ott nagyokat énekelünk és haditervet szövünk, ellátjuk magunkat. Az őrsöknek is ilyeneknek kellene lenniük."

(Horváth Zsófi, Budapest, Szilágysomlyó u. 41/A. 1141

Mi a véleményetek Zsófi leveléről? Nálatok milyen az őrsi élet? Én fontosnak látom Zsófi véleményét. Valóban kell beszélnünk a problémákról is, hiszen csak akkor ismerjük meg igazán a valóságot, ha jó és rossz oldalát egyaránt feltárjuk. Ezért örülök a levélnek. Szeretném, ha ezentúl bátrabban nyílnátok meg ti is.

Persze akad azért jó, követésre méltó példa is:

„A szüleinkkel közösen sportvetélkedőt rendeztünk. Volt ott labdaterelés seprűvel, kúszás alagútban, öltözőstaféta és egyebek. A legérdekesebb az volt, amikor az apukák lapáton toltak bennünket."

(Tiszalök, Általános Iskola 2.C osztály 4450)

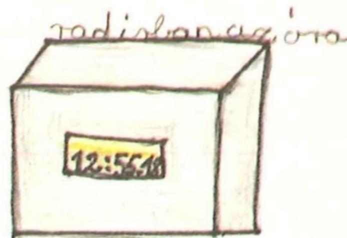
Nagyon jó, sok őrsi összejövetel színesítésére alkalmas ötletet küldött Tápiószentmártonból egy raj. Az ötletpályázat meghirdetői vállalják, hogy aki 1986. december 6-ig elküldi ötleteit a rajnak, annak emléklapot vagy könyvjutalmat küldenek. A kiírás így hangzik: „Olyan tárgyat (tárgyakat) találjatok ki, amilyet még senki és sehol nem talált fel! Mielőtt elküldenétek ötleteiteket, a „találmányok" érdekességét, eredetiségét az őrsi játék végén magatok is értékeljétek.

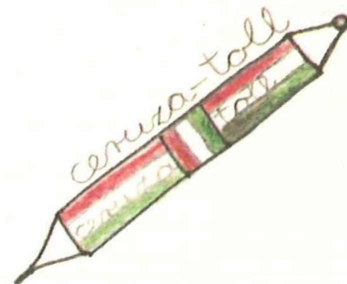
(Általános Iskola, Weöres Sándor raj, **Tápiószentmárton,** Béke tér 20. 2711)

Kedves Barátaim! Szeretném, ha válaszolnátok kérdéseimre. Próbáljuk meg együtt kibogozni a jó, számotokra is izgalmas, érdekes őrsi összejövetelek titkait.

Várom leveleiteket! Szeretettel üdvözöl Benneteket:

Dobos Dorka

Konrád László

A töklámpa

Azt mondja egyszer a fogadott nagyapám:

— Befogjuk az ökröket s kiballagunk a kukoricaföldre! Hozunk egy szekérderékra való tököt.

Nem kellett kétszer mondania, máris vágtattam haza s bejelentettem az édesanyámnak, hogy úton leszek.

Lassan ballagott velünk a két kajlaszarvú, a Tükrös meg a Bogár. Papa átfogott egyik karjával, hogy a hepehupás dűlőúton ne forduljak a kerekek alá, mert a lábam bizony még nem érte el a fenékdeszkát. A másik kezében a hosszúnyelű csapószíj ostor lobogott — a két jámbor nógatására.

— Egy kicsit sem furdal a kíváncsiság, hogy miért hoztalak magammal? — törte meg a csendet nagyapám.

— Mert én vagyok a fogadott unokája, maga meg a fogadott nagyapám, hát megfogadtuk egymást — vágtam rá hirtelen.

— Nem úgy számolják ám a napokat, kisunokám! — bizonygatta. Többről van itt szó! Megtanítlak töklámpát faragni! De meg ám! És te leszel a legügyesebb az utcában!

— Én? — kérdeztem kifulladva az izgalomtól.

— Bizony te! Még nem is örülsz neki?

— De...de...örülök neki, de vannak nálam ügyesebbek is — dadogtam. Aztán beleegyezésemet adtam: ha törik, ha szakad, kitanulom a töklámpa készítésének mesterségét!

Meg is pakoltuk gyorsan a szekeret. Amelyik tököt nem bírtam el, azt gurgattam. Egyik piros volt, a másik sárga, a harmadik zöldesen cirmos, de mindegyik akkora, mint egy nagyobbacska kosár.

— Ez lesz a mienk! — szólt diadalmasan nagyapám, ahogy a szekérhez ért.

— Ekkora? — csodálkoztam.

— Telepedj ide mellém! A faragást megejtjük azonnal, a kisebb munkát meg hazafelé.

Elővette bicskáját, kinyitotta, ujjával végigsimította az élét, majd kétszer-háromszor odahúzta bőrpapucsa fejéhez.

— Na, kezdhetjük!

Ölébe vette a tököt, mely akkora lehetett, mint az én kobakom. Alul egy nagyobb, felül egy kisebb kanyarítást tett. Az ülésdeszka pokróca alól kihúzott egy evőkanalat, azzal kitisztította belül.

— A piszkosa már meg is van! — szólalt meg nagysokára, s újból szájába vette elaludt pipáját. — A szeme hova legyen?

— A töklámpának szeme is lesz? Akkor milyen lámpa lesz az? — tudakoltam ijedten.

— Ne félj, kis unokám — simogatta meg kemény tenyerével a hajamat —, így lesz igazi lámpa...boszorkányűző lámpa...ilyen nincs senkinek! Hova is legyen a szeme?

— Ide! — böktem az ujjammal a helyére.

Két jókora dió nagyságú lyukat fúrt a kés hegyével, majd közibük, csak egy kicsit lejjebb került az orr, aztán a száj.

— Ennek legörbült a szája! Talán eltörött a mécsese! — nevettem fel hangosan.

— Látod, minél mulatságosabb, annál szebb lesz, de csak este!

— Miért este?

— Mert a lámpa a sötétben világít legszebben! Csak még fogak is kellenek.

Kezébe vett egy sárguló kukoricaszárat, ujjnyi széles csíkokat hasított le a kemény héjból. Darabokra tördelte és ügyesen a helyükre illesztette a fogakat: alulra, felülre!

— Minél ritkább, annál szebb! Tessék! — adta nekem.

A szekérre kászálódtunk. Én csak néztem, néztem a töklámpát, a papa alkotását, és egyre jobban vártam az estét.

— Tudod-e, hogy miért lyukas alul és felül?

Választ nem kapott, hát folytatta:

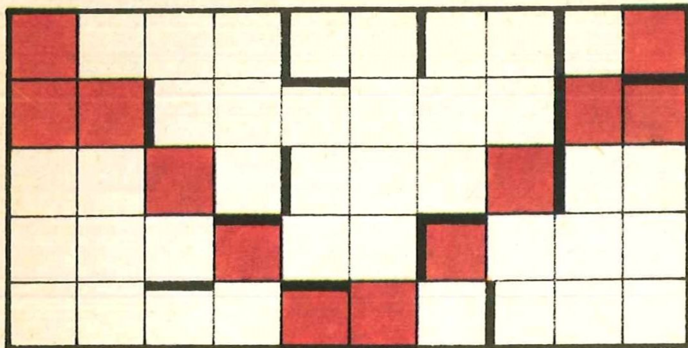
— Alul azért, hogy megálljon, ha a gyertyára tesszük, felül meg azért, hogy elmenjen a füst!

Ki is próbáltuk otthon. Sercent a gyufa, lángot fogott. Az asztal sarkára került a gyertya, majd rá — burának — a kifaragott tök.

— Ez már igen! Valóban boszorkányűző, de még sárkányűzőnek is megfelel — dicsértem meg nagyapát.

— De ez csak játék! Jövőre a saját kezeddel faraghatod meg, mert megkapod a bicskámat!

OKTÓBERI FEJTÖRŐ

Keresztrejtvény

A megfejtéseket írjátok be és a színes négyszögekbe eső betűket olvassátok össze! Ezt kell beküldeni a keresztrejtvényből. **Megfejtések:** LEKENVE, ÁGYELŐ, ÜLDÖZŐ, KERGE, IDEÁL, FŐZZE, LEVER, BŐRÖV, ERGÓ, IRKA, ŐRIZ, EZER, RÜGY, TÖRŐ, ALÓ, DŐL, SZI, ERŐ, EB, SF, ET, DE, EE, VŐ, EE, LŐ

Betűrendező

Ha helyesen válaszoltok az alábbi három kérdésre, majd a válaszok számozott betűit 1-től 11-ig sorba állítjátok, világszerte ünnepelt zeneszerzőnk nevét kapjátok.

11	3	7	8	4	2

1. A lenyúzott bőrt tartósítja

6	9	10	5

2. Nem lent

5	7	1	9

3. Üres ellentéte

Jeles napok

Pótoljátok a függőleges sorokba írt nevek kezdőbetűit. A felső, vízszintes sorok a néprajzban jelentős neveket adnak.

A	N	O	O	D	A
Z	I	É	N	I	J
U	K	M	Á	N	O
L	Ő	I	T	A	S

I	M	E	L	E
M	E	Z	I	L
E	S	S	Á	M
A	E	Ő	S	A

Á	Z	I	D	A	R	Ó
V	S	K	Ö	M	Z	Z
I	É	S	N	Á	S	S
D	B	A	×	S	E	A

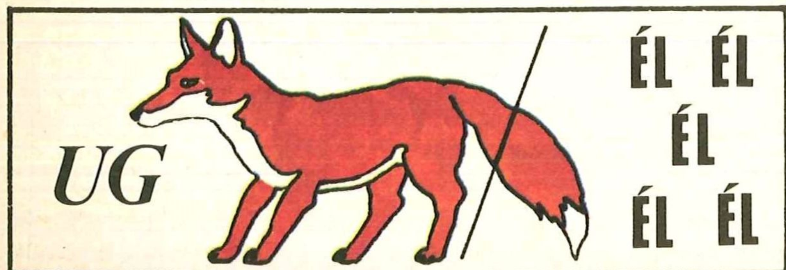
Számoljunk!

Egy összeadásban a számok 0—9-ig mind szerepelnek, de mindegyik csak egyszer. Pótoljátok a hiányzó számokat úgy, hogy az eredmény helyes legyen. A függőleges oszlopokban a számok felcserélődhetnek, az eredmény akkor is jó!

	8	•	•
		•	•
+		•	•
	•	•	3

Képrejtvény

Nagyszüleink is játszottak vele.

A rejtvények megfejtéseit október 26-ig juttassátok el nyílt levelezőlapon szerkesztőségünkbe! Levélcím: Budapest postafiók 100 1502.

Tartós lakásdíszek készítése szárazvirágokból

A Kisdobos Növényfürkésző című nyári magazinjában néhány szárításra alkalmas növény, virág termesztéséről és szárításáról olvashattok. Hogyan készül ezekből ajándék, tartós lakásdísz? Miképp formáljatok faliképet, térkompozíciót, szalmagömböt, kiscsokrot? Figyeljetek!

Előbb döntsétek el, miben vagy milyen alapra készüljön a kompozíció. Használhattok mázatlan vagy egyszínű mázas cseréptálat, vázát, esetleg rézből készült edényt; népművészeti boltokban kapható gyékényből, vesszőből fonott tálat, kosárkát, edényalátétet. Ezekből mindig a legegyszerűbbet, legkevésbé mintásan fonottat vegyétek! Gömbfából kb. 2 cm vastag szeleteket vághattok kissé ferdén, ez is nagyon jó alap. Jól felhasználható és mutatós egy szép kő vagy nagyobb kavics, taplógomba, fakéreg, öreg szőlőtőke. Kiszárított lopótökbe is készíthettek kompozíciót. A faliképhez makramé karika, hímzőráma szükséges. (Ha nincs, vastagabb kartonból vágjatok ki kört.) Vásznat, filcet vagy kongrét feszítsetek rá és technokollal ragasszátok a kerethez. A térkompozíciókhoz rögzítő anyag is kell. Legalkalmasabb a porán hab nevű szigetelőanyag, az élővirágokhoz használt oázis, de szúrhatjátok a virágokat hungarocellbe vagy nedves mohagolyóba is. A rögzítőt ráragasztjátok vagy vékony dróttal erősítitek az alapra. Asztal közepére tehettek szimmetrikus (egy képzelt tengely mentén két egyenlő részre osztható), falra aszimmetrikus térkompozíciót. A virágok szárait ollóval ferdén vágjátok hegyesre, így könnyebb beszúrni a rögzítőanyagba. Legjobb, ha először egy általános (eltérő oldalhosszúságú) háromszöget képeztek a fő ágakból. Ezek lehetnek: cickafarok, mákgubó, buzogány. Rövidebb szárral a fő ágakat követve tűzzetek be sóvirágot, gombocskát, szalmarózsát, szárított fűkalászt. Jól érvényesülnek a virágok, ha egy fajtából vagy színből többet helyeztek egymás mellé, különböző magasságban, esetleg lépcsőzetesen. Az összeállítás súlypontja, középpontja mindig az alaphoz közel legyen, egy kis csoport vagy nagyobb fejű virág, termés. Egy kompozícióba ne használjatok túl sokféle növényt, viszont használjátok ki a teret! A virágok ne csak merőlegesen álljanak, hanem a tér minden irányába.

A faliképet szellősen, kevés virággal, a méreteket figyelembe véve készítsétek el. Itt is a kép alsó felébe helyezzétek a súlypontot, egy nagyobb virágból, levélből. A többi virág, fűkalász szára is itt találkozzon. Először állítsátok össze a képet, csak utána kezdjetek hozzá a ragasztáshoz.

Roskó Gábor

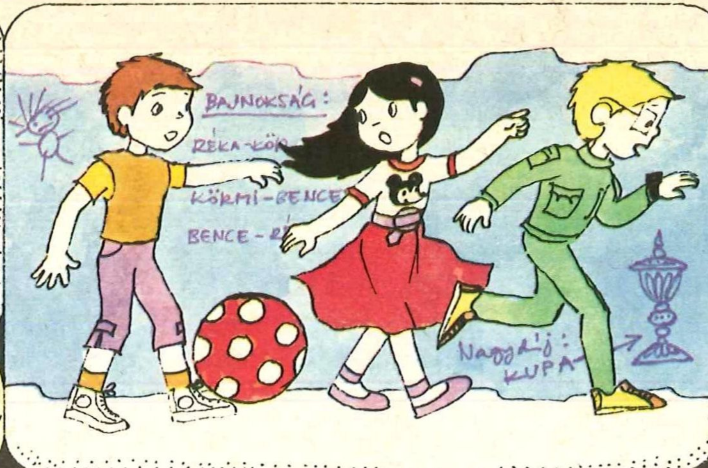

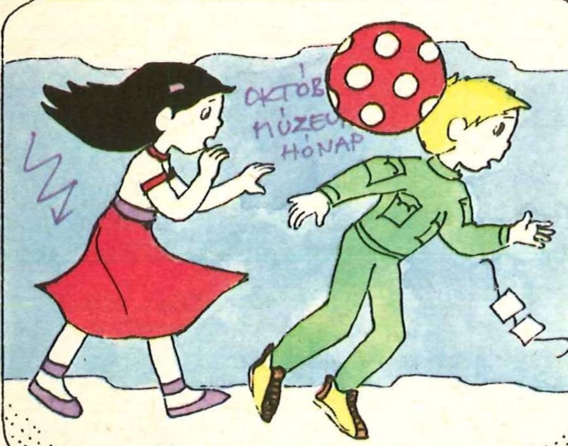
A szerző felvételei

A KÉK KERÍTÉS

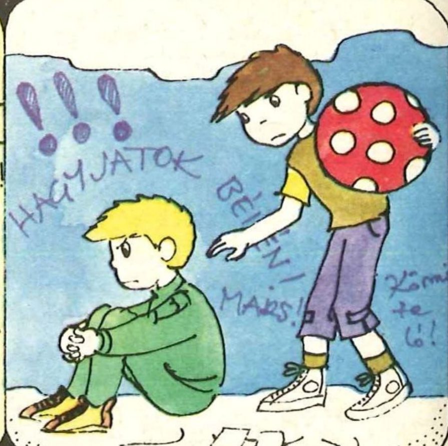
Van valahol egy kék kerítés, amelyik szereti, ha rajzolgatnak rá…

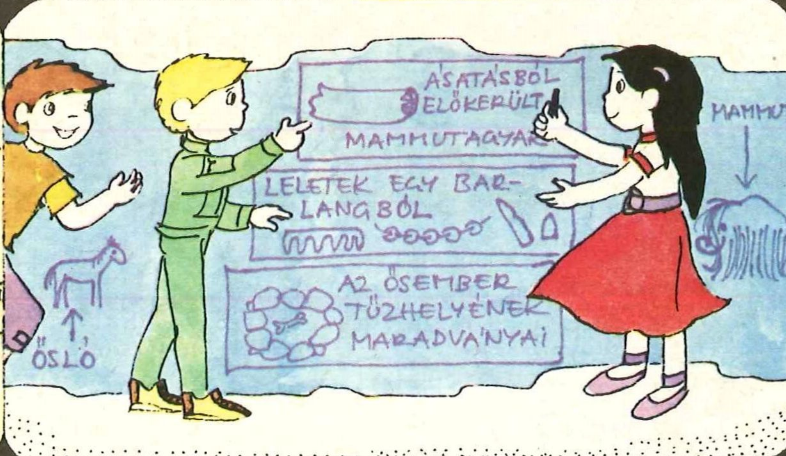
– Hová siettek? – kérdezte Körmi. – Focizzunk egy kicsit! – Nem érünk rá! Múzeumba megyünk az osztállyal! – Körmi dühösen belerúgott a labdába.

A labda Bence fejének vágódott úgy, hogy a szemüvege leesett és eltört. – Ne haragudj! – motyogta Körmi. Bence leült a földre. – Nem megyek a múzeumba. Úgysem látnék semmit… – Réka elsietett.

Amikor visszajött, lerajzolta Bencének azt, ami érdekes volt. – Csak az a kár, hogy nem igazi… – sóhajtotta Bence. – Van itt igazi kiállítás is! – szólalt meg Körmi, aki épp most érkezett.

– Veled szóba sem állok! – jelentette ki Bence. – Eltörted a szemüvegemet! – De már meg is csináltattam! – rikkantotta Körmi. – Tessék! – Ez igen! – álmélkodott Réka.

Körmi kiállításán akkorát nevettek, hogy a szemüveg majdnem újra lepotyogott a földre. – Azt javaslom – szólt Bence –, játsszunk ősfocit ezzel az ősgyerekkel… –

Marék Veronika